

קנין א'
"בתלמוד"

פתח דבר:

היעב"ץ זצ"ל בספרו לחם שמים גורס "בלימוד", וכך כתב במדרש שמואל, שהקנין של "בתלמוד" הוא "בהיותו לומד לעולם".

הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל בעל ה"לב אליהו", נהג לומר שמהות הקנין של ב"תלמוד" היא - התורה אינה נקנית ללומד זולת אם הוא מתמיד בלימודו, ואין הוא עוסק בה רק לפרקים, כמו כן בעת שעוסק בתורה אינו מפסיק ממשנתו, אלא בתורתו יהגה יומם ולילה בהתמדה גדולה ללא הרף.

אין קפיצת הדרך בלימוד התורה!

בראשית המאמר עלינו לעמוד על שאלה יסודית: "קנין" מעצם טבעו הינו דרך להשיג ולקנות את החפץ המבוקש, כיצד אפוא מתבאר במשנתנו שלימוד התורה נחשב לקנין? הלא התורה הנלמדת היא בעצמה המקח הנקנה?

אבל לאחר העיון נראה שהביאור הוא פשוט: אם התנא לא היה מלמדנו שהתורה נקנית בתלמוד, דהיינו כפשוטו לשבת וללמוד, היינו מעלים על הדעת שניתן לגדול בתורה גם בלי לימוד רצוף על ידי אמצעים אחרים, כגון: תפילות, ברכות, סגולות, צדקות, תעניות וכדומה. על כן המשנה

ב תורה דיליה

בבואה להתוות את דרך קנין התורה, מדגישה היא - בנושא זה אין "קפיצות דרך", אלא הרוצה לקנות תורה ישקיע כל מאווייו בלימוד עצמו!

מה יעשה אדם ויחכם? ירבה בישיבה ויבקש רחמים!

בל נטעה, אפשר שהאמצעים שהזכרנו מסייעים להשיג השגות בתורה, אבל בתנאי שהם באים יחדיו עם הלימוד והחזרה, וכמו ששאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנינא בגמרא במסכת נדה (דף ע:): "מה יעשה אדם ויחכם? אמר להן ירבה בישיבה וימעט בסחורה". שוב שאלו: "הרבה עשו כן ולא הועיל להם". והגמרא מסיקה: "אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר (משלי ב, ו) כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה".

שואלת הגמרא: "מאי קמ"ל", ופירש רש"י זצ"ל וז"ל: הואיל וברחמים הדבר תלוי, מדוע אמרו בתחילה שירבה בישיבה, ומשני: "הא בלא הא לא סגיא". כלומר, חובה להרבות בתפילה על מנת לזכות לסייעתא דשמיא בלימוד, אבל בד בבד יש להשקיע ולעמול רבות בלימוד עצמו, כי עיקר ההצלחה תלויה באופן הלימוד.

לכשנתבונן בקורות חייהם של גדולי ישראל נבחין שגדלותם בתורה נבעה מסיבה אחת: הם למדו, למדו, ולמדו ללא הפסקה וללא התעסקות בשאר ענינים.

מדוע צחק לו היצה"ר?

ידוע בשער בת רבים המעשה שהיה בישיבת וולאז'ין. פעם הופיע רבינו הגר"ח מוולאז'ין זצ"ל בשערי ישיבתו, ופגש בקבוצת תלמידים שדיברו בינם לבין עצמם על שאיפותיהם לגדלות, הם הזכירו את שמותם של גדולי הדורות - הנתיבות זצ"ל והגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, והביעו את רצונם ושאיתם העזה לגדול כמותם.

רבינו הגר"ח זצ"ל ניגש אליהם ואמר: בדרכי לישיבה פגשתי את היצר הרע, והבחנתי שהוא בוכה וצוחק חליפות, שאלתי אותו: מפני מה אתה בוכה? השיב לי: אני בוכה מפני שבישיבתך ישנם בחורים עם שאיפות

קנין א' א' "בתלמוד" _____ ג

עצמות להתעלות, עד שרוצים הם להגיע לדרגת הנתיבות ורבי עקיבא איגר (במאמר "ולא מגיס לבו בתלמודו" ביארנו את גודל ענין השאיפות לגדלות, עיין שם).

שוב שאלתי אותנו: אם כן מדוע אתה צוחק? ענה לי היצר הרע: עדיף שידברו על השאיפות שלהם, ובלבד שלא ילמדו!...

זאת עלינו להפנים, היצר הרע מאפשר לנו הכל חוץ מדבר אחד: ללמוד!

שקיעות בלימוד - מהי?

בספר פניני רבינו יחזקאל (עמ' מח) מובא מה שהגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל סיפר על עצמו, וכך היו דבריו:

"אסביר לכם מה פירוש הדבר שאני שקוע בלימוד: מגיל עשרים לא הסחתי דעתי אפילו רגע מדברי תורה. אני אוכל ולומד, אני שותה ולומד, אני מדבר עם בן אדם ולומד, אני סובל יסורים ולומד, אני נושם ולומד, ולמה אני אומר מגיל עשרים? כי מאז אני בטוח בעצמי, אך לפני זה אינני זוכר בבירור אם כך אכן היה!"

נצטט את מה שהיה מרגלא בפומיה של הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל: "עצה טובה בדוקה ומנוסה, והיא משמשת יסוד גדול לכל החיים: "כאשר היצר הרע בא אליך באמירה "תתבטל היום ותלמד למחר" אף אתה אמור לו: "אני אלמד היום ואתבטל מחר!"

גודל רוממות הלימוד הרצוף

ידועים דברי רבינו החזון איש זצ"ל (מובא בספר מעשה איש חלק ד'): מתיקות התורה ונעימותה, כמה עצומים המה, אך בכדי להרגיש זאת יש צורך בשקידה בתורה של **שלוש או ארבע שעות ברציפות** ללא שום הפסק, בלי זאת אי אפשר אפילו לצייר בלב מה עוצם העונג הרוחני הלזה, קל וחומר אחרי "חמש שעות", בכמה רוממות חש הלומד! הכיצד אפשר למי שיש בו היכולת, להפסיק את הרציפות ולאבד בידיים נועם שכזה?!

למה הדבר דומה? לקדירה המתבשלת, שמורידים אותה מן האש עד שתתקרר, ואחר כך להחזירה, ושוב להורידה. ברור שכך לא תתבשל לעולם!

המשיך החזון איש זצ"ל והתבטא: אחרי "שש שעות" של לימוד שוכח האדם מכל העולם וענייניו, ומתדבק בדברים רוחניים. כעבור "שבע שעות", הוא מרגיש קירבה להקב"ה ואין לו מהנאות העולם כלום, וכל כולו מלא שמחה. לאחר "שמונה שעות" כבר לא נופלת בלבו מחשבה על תאוות חומריות, וכל כולו משתוקק לאלוקיו. כשעברו "תשע שעות" נעשה כולו קודש למעלה למעלה. בתום "עשר שעות" - עין לא ראתה, אין לשער ואין לתאר, אין מילים לבטא את מצבו ורגשותיו.

ללמוד שעה ולהפסיק שעה - הוא קיום התוהו!

הרי שזה עיקר הלימוד, ברציפות ובלי הפסקות. ומרן החזון איש זצ"ל כותב כך באגרתו (קובץ אגרות ח"א ג): "ללמוד שעה אחת, ולהפסיק שעה אחת, הוא קיום התוהו האפס וההעדר, הרי זה זורע ושולח עליהם מים לסחפן. עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק. בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה, וזה שעושה תורתו קרעים קרעים, אסף רוח, מן הראוי לחבל תחבולות איך לקנות את התמדת הלימוד ולהתפלל על זה תמיד".

למדנו מדבריו שסוד ההצלחה הוא על ידי הלימוד התמידי בשילוב עם תפילות, וכמו שמבואר בגמרא בנדה "ירבה בישיבה, ויבקש רחמים ממי שהחכמה שלו".

"הלימוד התמידי הוא סוד הקדושה"

נרחיב מעט את הנקודה העולה מתוך דברי מרן החזון איש זצ"ל "הלימוד התמידי הוא סוד הקדושה".

ידוע פירושו של המאירי זצ"ל במשלי (ה, לה) על הפסוק "אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום": בנוהג שבעולם שיש הבדל בין לימוד התורה לשאר מלאכות, כי בעוד שבשאר מלאכות אם יעשה מלאכה

קנין א' א"ב "בתלמוד" ה_____ה

שנמשכת על פני עשרה ימים, ובכל יום יעשה ממנה עשירית, אזי יסיים את המלאכה תוך עשרה ימים.

אבל בתורה אין הדבר כן, כאשר לומדים בלי הפסקה השעה הראשונה היא שעה, השעה השניה כבר נחשבת לשעתיים, השעה השלישית נחשבת לארבע שעות של לימוד, ולשעה הרביעית כח של שמונה שעות, וכן הלאה. לפי החשבון האמור הלומד ברציפות כגון שלמד עשר שעות, נחשב כאילו למד מאות שעות!

לעומתו מי שלומד שעה ופוסק ממשנתו לדברים בטלים, ושוב חוזר ושוב פוסק, בסוף היום יעלה בידו סכום של שמונה או עשר שעות של לימוד, בו בזמן שהלומד ברציפות נחשבים לו אותם עשר שעות ליותר מאלף שעות לימוד!

אם כן כשמתפלאים אנו איך צמחו אותם גדולים וכיצד הרקיעו שחקים, התירוץ הוא "כי הם למדו מיליוני שעות" מפני רציפות לימודם, ואנו למדנו רק שעות מספר...

מדוע בדורנו לא צומחים "גדולים"?

על אותה הדרך נוסף, המושג של "לימוד ברציפות" אינו מתבטא רק בשעות של הלימוד עצמן, אלא אף בשעות שלאחר הלימוד, יש הלומד, ואחרי שסיים, ראשו ורובו כבר אינם מונחים במה שלמד, אך "רציפות" פירושה שהמחשבה סובבת תדיר סביב החומר הנלמד!

כאן באנו לתרץ את תמיהתו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל: הכיצד זה שכיום בני התורה לומדים ומשקיעים בתורה את כל אונם ומרצם, ובכל זאת היכן הם אותם "גדולים" שהיו צריכים לצמוח כמו בדורות הקודמים?

התירוץ הוא, הן אמת שגם בדורינו לומדים י"ב שעות ביממה, אבל ההבדל הוא רב - אמנם לומדים י"ב שעות, אבל לדאבונינו יש עוד י"ב שעות "שלא לומדים", והרי הדרך הנכונה בלימוד היא: לחזור ולשנן תדיר

את מה שלמד, ולהיות שקוע כל כולו בתורתו בכדי שלא תשתכח ממנו.
מאיך אלו העושים מכל "בין הסדרים" - "בין הזמנים", אין כל שאלה
מדוע הם לא גדלים, כי כשהרציפות נפגמת, כל לימודם נחשב לשעות
נפרדות והן אינן מצטרפות לחשבון הכולל כיון שכל שעה בלימוד עומדת
לעצמה!

הפסקה לצורך הכרחי - אינו פוגם ברציפות

ראוי להדגיש, לימוד שאינו רצוף הינו כאשר הפסקה היא שלא לצורך,
אבל לדברים ההכרחיים כגון לאכילה, שתיה וכדומה, אלו אינם מהווים
הפסק, והרצף נשמר.

ראייה לכך יש להביא מהגמרא במסכת שבת (דף ל:), שם מסופר על דוד
המלך ע"ה מאז שנודע לו שצריך הוא למות ביום השבת, הקדיש את כל
השבתות ללימוד התורה, בכדי שלא יוכל מלאך המוות להתקרב אליו,
שהרי תורה מגנא ומצלא.

כשהגיע זמנו להיפטר מן העולם ובא מלאך המוות ליטול את נשמתו,
לא יכול היה לבצע את תפקידו משום שדוד המלך ע"ה לא פסק מלימודו.
אמר מלאך המוות, מה אעשה? נכנס לגן שמאחורי ביתו ונענע את העצים
עד שעשו קול רעש גדול, יצא דוד המלך ע"ה לראות מה פשר הרעש, ואז
נפל מהמדרגות ונפטר לבית עולמו.

שאל על כך מרן החפץ חיים זצ"ל: לשם מה הוצרך מלאך המוות לכל
ההמולה, הרי דוד המלך ע"ה בוודאי אכל ביום השבת סעודת שבת, ומן
הסתם אף ישן קצת בכדי לקיים מצוה מדברי קבלה "וקראת לשבת עונג",
ואם כן מדוע לא ניצל השטן את אותו הרגע, הרי לכאורה לא עסק באותם
רגעים בתורה?

הביאור הוא, לדרכו של מרן החפץ חיים זצ"ל: דוד המלך ע"ה דבק
בתורה, וגם כשאכל ועשה את הצרכים ההכרחיים היה חושב בלימוד, ולכן

קנין א' א' "בתלמוד" _____ ז

אף אם היה לו זמן שלא התאפשר לו לעסוק בתורה אין נחשב הדבר להפסק כלל, ואף באותם רגעים התורה עדיין הגינה עליו!
רק כשמתנתקים ומתבטלים מתורה, נחשב הדבר להפסק!

"יקרה היא מפנינים"

בזה אפשר לפרש את הפסוק (משלי ג, טו): "יקרה היא מפנינים", ויש לתמוה איך אפשר להשוות את קדושת התורה שהיא חשובה יותר מכל דבר בעולם, לחומר דומם כ"פנינים"?

מה נחשבים הפנינים לעומת גודל ערכה העצום והנורא של תורתנו הקדושה?

אמר על כך החפץ חיים זצ"ל שההסבר בזה הוא כי ערך הפנינים נמדד לפי רוב משקלם, ואם דרך משל גרם אחד עולה עשרה רובל כסף, הרי ששתי גרם לא עולים עשרים רובל כסף, אלא מחירם עולה עשרת מונים, וכן על זה הדרך. כך התורה הקדושה, אינה דומה השעה הראשונה של הלימוד לערכה של השעה הנוספת, וכמבואר במאירי לעיל.

הנכשל בעבירה - מה יעשה ויחיה?

על פי זה אפשר גם לפרש את דברי המדרש (ילקוט שמעוני משלי - פרק ג - רמז תתקלה): "ר' הונא אמר: נכשל אדם בעבירה שהוא חייב בה מיתה בידי שמים מה יעשה ויחיה? יתעסק בתורה, אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא שני דפין, לשנות פרק אחד ישנה שני פרקים. אם אינו יודע לקרות ולשנות מה יעשה ויחיה? ילך ויתמנה פרנס על הציבור או גבאי של צדקה והוא נצול".

ויש לתמוה אם אכן זהו התיקון, "להכפיל" את שעות לימודו, הרי לך אדם שרגיל היה ללמוד שתיים עשרה שעות ביממה, ועבר עבירה שנתחייב עליה מיתה בידי שמים, איך יתכפר לו, הרי אין הוא יכול ללמוד עשרים וארבע שעות ביממה, ואם כן מה יעשה?

אבל לפי מה שנתבאר לא קשה מידי, כי כשהלימוד הוא ברציפות וללא

ח. תורה דיליה

כל הפסקה, כל שעה בודדת הנוספת ללימודו, ה"איכות" של הלימוד נכפלת, ולכן התיקון לבעלי העבירה הינו ללמוד תורה בלי הפסקות!¹

ככלל עלינו לדעת שחובה גמורה ללמוד בכל המצבים, וכמו שכתוב (יהושע א, ח): "והגית בו יומם ולילה", וכן כתיב (דברים ו, ז) "ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך". ורבים המקורות לכך שעל לימוד התורה להקיף את כל מהלך חייו וסדר יומו של האדם, הן בלכתו בדרך, והן כשמסתופף בביתו, בשעת קימתו ובעת עלותו על יצועו.

תורה שלמדתי באף - מתוך טרדות

נעסוק מעט בחיוב ללמוד גם בשעות שהאדם טרוד בהן, שהרי מצות תלמוד תורה נוהגת בכל שעה.

כתוב בקהלת (ב, ט): "אף חכמתי עמדה לי". וכתב על זה הילקוט שמעוני (קהלת רמז תתקסח): "אמר רבי חנינא בר פפא: תורה שלמדתי באף נתקיימה לי, אמר ר' אחא על תורה שלמדתי במסטורין (בסתר) היא עמדה לי".

כי מי שחשקה נפשו בתורה ורוצה לדבוק במעלתה, עליו ללמוד למרות כל טרדותיו, שהרי לא תמצא אדם שאין לו רוב טרדות למיניהם, ואם יתבטל בגינן, תורה מה תהא עליה!?

תפקידו של האדם - ללמוד דווקא מתוך הטרדות!

ניתן להמתיק את הדברים, לא זו בלבד שחובה היא על האדם ללמוד למרות טירדותיו, אלא ייתכן שכך הוא רצונו של הקב"ה שילמד דווקא מתוך הטרדות וחוסר המנוחה!

וכמו שכתוב בילקוט שמעוני (ישעיהו רמז תמה, וכן בתנא דבי אליהו רבא פרק כא): "כשנשתברו הלוחות נגזרה גזירה על ישראל שילמדו תורה מתוך צער ומתוך הטלטול ומתוך הטרופ ומתוך הדוחק ומתוך שאין להם מזונות. ובשביל אותו הצער שמצטערין עתיד הקב"ה לשלם להם שכרן לימות

1. ביאור זה שמעתי מהגאון רבי אליהו לבין שליט"א.

קנין א' א' "בתלמוד" ט

המשיח כפול ומכופל שנאמר (ישעיה מ, י) "הנה ה' אלהים בחזק יבא וזרועו מושלה לו הנה שכרו אתו..."

ידועה אמרתו של הרבי מקוצק זצ"ל על המשנה באבות (פ"ב מ"ד): "אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה", כלומר: אל תאמר שתלמד כשתפנה, כי שמא לא תפנה, כלומר שמא הקב"ה רוצה שתלמד דוקא במצב של "לא תפנה".

וכן כתב מרן החפץ חיים זצ"ל על הפסוק בפרשת שמות (שמות ג, ה): "כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא", דהיינו באותו המצב ובאותה השעה, אף שהיא שעת הדחק, "אדמת קודש הוא" - זה מה שהקב"ה רוצה ממך.

"הנותן דברי תורה על לבו - מבטלין ממנו הרהורין!"

אולם הדרך הנכונה להתמודד עם הטרדות מתחלקת לשניים, יש שצריך להתגבר וללמוד למרות הטרדות ואז כבר לא יפריעו אותו, אך לפעמים צריך להזכיר ולשנן לעצמו את השכר הגדול שיש בלימוד יחד עם טרדות.

וכן מפורש באבות דרבי נתן (נוסחא א פרק כ): "רבי חנניה סגן הכהנים אומר: כל הנותן דברי תורה על לבו מבטלין ממנו הרהורין הרבה: הרהורי רעב, הרהורי שטות, הרהורי זנות, הרהורי יצר הרע, והרהורי אשה רעה, הרהורי דברים בטלים, הרהורי עול בשר ודם. וכל שאינו נותן דברי תורה על לבו נותנין לו הרהורין הרבה. הרהורי רעב, הרהורי שטות, הרהורי זנות, הרהורי יצר הרע, והרהורי אשה רעה, הרהורי דברים בטלים, הרהורי עול בשר ודם".

הלומד מתוך טרדות - שמח בעוה"ז וטוב לו בעוה"ב!

ובספר החינוך (מצוה תיט) פירש את מה שאמרו (אבות פ"ב מ"ד), "שלא יאמר אדם לכשאפנה אשנה, שמא לא יפנה לעולם", וכה כתב: "כי לא ידע האדם מה ילד יום, שעסקו של עולם מתחדש יום ויום ומדיח את האדם מדבר לדבר ומטרדה לטרדה ונמצאו כל ימיו יוצאין בבהלה אם לא יתן פנאי על

י תורה דיליה

כל פנים וידחוק עצמו לעסקה של תורה. וכל שעושה כן וחפץ בברכה, מן השמים מסייעין אותו ומקילין מעליו טרדות העולם המבהילות, ומעבירין ממנו עולן של בריות, ושוכן בשמחה כל ימיו בעולם הזה, וטוב לו לעולם הבא, ואשרי המדבר לאוזן שומעת".

אתה מוצא דברי תורה - אצל המשיים עצמו אכזרי על בני ביתו כעורב!

הגמרא במסכת עירובין (דף כא:): דורשת את הפסוק (שה"ש ה, יא) "שחורות כעורב": "במי אתה מוצאן (דברי תורה) - במי שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש. רבה אמר: במי שמשחיר פניו עליהן כעורב. רבא אמר: במי שמשכים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב".

ראש ישיבת לייקוואוד הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל במשנת רבי אהרן (ח"ג עמוד קכז) ביאר את הדברים: ידוע שבכל ענין תקף הכלל "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו". ואם כן תלמוד תורה שנאמר עליה שהיא "כנגד כולם", ברור אפוא שבמצוה זו מוצא היצר הרע בכל הדרכים האפשריים כל מיני טרדות ומפריעים ללימוד התורה.

ועל כן כתב רבינו הגר"א מוילנא זצ"ל (אבן שלמה פ"ז ו') שהרוח של דברים בטלים הוא דבר רוחני שיש לו המשכה בלי שום הנאה, והוא גדול מכל העבירות, ועל כן גדלה כח ההמשכה הזו, והכל כי מתנגד לתורה, והרבה פעמים מה שבאמת הוא רק צל הרים נדמה לו כהרים ממש, ואם אין לו דאגות ממשיות ממציא לו היצר דאגות מדומות, והכל רק כדי להפילו ולבטלו מהלימוד.

ובזה מבוארים דברי הגמרא "במי אתה מוצא תורה, במי שמשכים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב", ויש לשאול הרי חיוב הרחמים והחמלה חל במיוחד כלפי קרוביו ומשפחתו ובני ביתו התלויים בו וזקוקים לרחמיו, ועל כן אמרו חז"ל במסכת הוריות (דף ד:): שמי שאין לו בנים פסול לישיב בסנהדרין, משום שחסרה בנפשו מדת הרחמים, ואילו כאן הורו לנו חז"ל שישים עצמו אכזרי על בניו ובני ביתו?

קנין א' א"ב "בתלמוד" _____ יא

אלא סוד הענין הוא: רבותינו ראו ברוב חכמתם שמפריעים רבים יכולים לצמוח מבני ביתו לשקידה בתורה, ועל כן הזהירו להשתמש במדת האכזריות, אבל באמת לא יקנה בנפשו מדה זו והיא לא תעשה בו רושם, רק בשעת הלימוד צריך להסיח דעת מצערם. וכך יגמול עמם חסד כי כך רצונו של הקב"ה, וצרכיהם יתמלאו לטובה, שהרי הכל הוא ניסיון מאת השם כדי להגדיל שכרו.

היוצא מדבריו, פעמים שעל האדם לנקוט באכזריות כביכול, בכדי שמסוגל יהיה להתעלם מכל המפריעים הסובבים אותו, וכך יוכל להמשיך בלימודו. כי המתבטל מלימודו מפני כל הפרעה, הוא מן הנמשכים אחר עצת היצר העושה שימוש בכל התחבולות שברשותו, והכל בכדי לבטל את האדם מלימודו.

"שום דבר לא בוער!"

מסופר ששאלו פעם את מרן הרב שך זצ"ל, כיצד הוא מסוגל להתנתק מכל הסובב אותו ולשקוע בלימודו, והרי כל עניני הנהגת הציבור מוטלים על כתפיו, ובכל עת עולות על שולחנו שאלות הדורשות הכרעה, והוא כמו אינו חש במאומה?

הרב שך זצ"ל השיב על השאלה במתק שפתיו במשפט קצר: "שום דבר לא בוער".

אנו אזובי הקיר שכל טרדה קלה מוציאה אותנו מהלימוד, כמה מוסר עלינו לשאוב ממשפט חד שכזה... הרי רק התורה חשובה, ולעומת העיסוק בה שום דבר לא בוער!

זו הדרך המובילה לקנין תורה!

כיצד למד הרב מבריסק זצ"ל עם כל הכה וההריכוז?

מעשייה דומה מפורסמת על מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל: חתנו הגר"מ פיינשטיין זצ"ל הסיח את אשר בלבו בפניו, וכך אמר לו - קשה עליי הלמוד

יב _____ תורה דיליה

בדירה כל כך קטנה שבה מתגוררים אנו, אני סובל בעת הלימוד מהפרעות מהילדים וכדומה.

השיב לו חמיו מרן הבריסק'ר רב זצ"ל: ומה הינך חושב כיצד אני למדתי בצעירותי, הייתי לומד כאשר ילד אחד ישוב על ברכי האחת, והשני על ברכי השנית, בעוד שידי אוחזת בילד נוסף, (כידוע שאשתו וכמה מילדיו לא הגיעו לארץ בגלל המלחמה רח"ל) וגם כך למדתי "עם כל הכח ועם כל הריכוז"!

"אל תאמר לכשאפנה, אשנה"

צא ולמד מדברי הרמב"ם זצ"ל (הלכות תלמוד תורה פ"ג ה"ז): "שמא תאמר עד שאקבץ ממון אחזור ואקרא, עד שאקנה מה שאני צריך ואפנה מעסקי ואחזור ואקרא. אם תעלה מחשבה זו על לבך אין אתה זוכה לכתרה של תורה לעולם, אלא עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי, ולא תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה".

עוד כתב הרמב"ם זצ"ל בהלכה יב: "אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה. אמרו חכמים דרך רמז: "זאת התורה אדם כי ימות באהל" - אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים. וכן אמר שלמה בחכמתו (משלי כד, י): "התרפית ביום צרה צר כחכה", ועוד אמר (קהלת ב, ט): "אף חכמתי עמדה לי" - חכמה שלמדתי באף היא עמדה לי. אמרו חכמים: ברית כרותה שכל היגע בתורתו בבית המדרש לא במהרה הוא משכח, וכל היגע בתלמודו בצנעה מחכים שנאמר (משלי יא, ב): "ואת צנועים חכמה", וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו, תלמודו מתקיים בידו, אבל הקורא בלחש במהרה הוא שוכח".

ועיין בפירוש רבינו יונה זצ"ל על מסכת אבות (פ"ב מ"ד): "אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה - כי לא תדע מה ילד יום וגם למחר יקראו לך, כי חדשות הם מגידים ותצטרך ללכת בדרכיהם, כי אין מחסור לענינים

קנין א' א' "בתלמוד" _____ יג

המתחדשים בכל יום, ונמצאת יוצא מן העולם בלא תורה, אלא עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי".

ודאי לא תפנה!

וראה מה שכתב החפץ חיים זצ"ל בספרו תורת הבית, שמה שאמרו חז"ל במשנה "שמא לא תפנה", זה היה בזמנם שלא היו מצויים כל כך הרבה עסקים, אך כיום זה לא "שמא" - אלא "ודאי" לא תפנה!

מכאן למדנו את גודל ההכרח לעסוק בתורה אפילו מתוך הטרדות.

"עד דכפנת אכול!"

הגמרא במסכת ברכות (דף סב:) מספרת: "בר קפרא הוה מזבן מילי בדינרי" כלומר - שהיה מציע לכל דורש דברי חכמה, והיה גובה על זה תשלום - דינר, וכך אמר: "עד דכפנת - אכול, עד דצחית - שתי (פירוש: כל עוד שאתה רעב תאכל וכל זמן שאתה צמא תשתה), עד דרתחא קדרך - שפוך".

ופרש"י זצ"ל וז"ל: "עד דכפנת אכול - שאם תשהא תעבור ממך תאות המאכל, ואין המאכל מועיל. עד דרתחא קדרך שפוך - קודם שתצטנן, משל הוא זה: כשאתה צריך לנקביך - שפוך, ואל תשהא אותם".

ועל פי פשוטו יש להבין מהו דבר החכמה הטמון במרכולתו של בר קפרא, וכי עצות בעניני אכילה הוא משמיענו?

וביאר רבינו הגר"א מוילנא זצ"ל בחידושיו על מסכת ברכות, שיש אדם הרעב וצמא לתלמוד, וכמאמר הכתוב (עמוס ח, יא): "לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע דבר ה'". ועל כך נסובים דברי הגמרא, כאשר יש בך חשק לתלמוד - מיד תלמד, מפני שאם תשתהה עד שתעשה דבר זה או אחר, הרעבון יעבור מקרבך. אך שונים הם דברי תורה מאוכל, שבדברי מאכל אין הרעב מורגש אך ורק קודם האכילה, אלא כל עוד שלא יאכל, הרגשת הרעב תתחזק ותתגבר עליו עוד ועוד עד שיאכל וישקיט רעבונו,

ואילו דברי תורה אם תאב להם האדם ויתעכב הוא מללמוד, הרעבון יחלוף ולא יתאפשר לו ללמוד שוב כי כבר לא יהיה לו חשק לזה...

כל ימי חיידך תלמד בלי הכנות!

מסופר שבחור שעמד לפני חתונתו בא לבקר את הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, והנה פרץ הבחור בבכי מר. אני מתחתן בקרוב, אך דא עקא לאחר שאתחתן לא אוכל ללמוד כיאות שהרי רחיים בצווארו ויעסוק בתורה? ועל כן מבקש הנני ברכה מפי הרב שאוכל להמשיך ללמוד.

ענה לו הרב אברמסקי זצ"ל: מברכה שלי לא תצמח לך ישועה, אבל עצה טובה אני יכול למכור, אני אדם זקן עם נסיון בחיים, לכן אומר לך כלל ברזל כיצד תוכל ללמוד - כל ימי חיידך תלמד בלי הכנות! תתישב על מקומך והתחל ללמוד! אך אם תרצה להכין ולסדר כל מיני ענינים וכו' ורק אחר כך ללמוד, אף פעם לא תוכל ללמוד!

אלף ימי חסד...

ומסופר על פוסק הדור הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, שכאשר נשא את הרבנית ע"ה, עמדו לפתחם עיסוקים רבים, כגון מציאת מקום מגורים, קניית רהיטים וכו'. המנהג המקובל היה שבני הזוג עסקו בכך במשך ימי השבע ברכות, אך הגרי"ש זצ"ל פנה אל כלתו הרבנית ע"ה ואמר לה: שהרי התקופה הראשונה שבחיי הנישואין היא חשובה מאד, ובה יוצקים את יסודות הבית, ואף שידוע הוא שיש ענינים הדורשים טיפול, אך מבקש הוא את הסכמתה לקבל אלף ימי חסד ללמוד בשקידה ללא הפרעות וסידורים, ואחר כך הוא יפנה לטפל בכל הדרוש.

אשתו אשת חיל בת הגאון רבי אריה לוי זצ"ל הסכימה לבקשתו, וכך למד בהתמדה רבה. למותר לציין שגם לאחר שעברו ה"אלף" ימים, לא נשארו לו כל סידורים והכל הסתדר בלעדו...

רק כך גדלים!

על הלומד להשיג צלילות הדעת!

המורס מן הדברים שעל האדם ללמוד למרות שאין לו יישוב הדעת ומנוחת הנפש, ואדרבה זהו תפקידו. אך מול יסוד זה ניצבת קושיא גדולה, הרי הגמרא במסכת מגילה (דף כח:): קובעת: "שמעתתא בעא צילותא כיומא דאסתנא". ופרש"י זצ"ל: "דעת צלולה ומיושבת, שאינו טרוד בכלום מחשבה". שהרי יומא דאסתנא הוא יום מואר ונוח לבריות.

ואם כן הכיצד ייתכן ללמוד למרות הטרדות, ולא עוד אלא שכתוב "אף חכמתי עמדה לי", ודרשו חז"ל "תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי", ומה פשר הדברים?

את הקושיא הנזכרת הקשה מרן הרב שך זצ"ל בהקדמה לספרו אבי עזרי (סדר נשים); ותירץ הגרא"ם שך זצ"ל: "אבל העבודה שלנו היא להתרומם מעל כל מפריע ומעל כל סיבה, ומתוך הצער ימצא לו האדם הרווחה, ושיהיה לו ישוב הדעת וצלילותא".

זאת ניתן להשיג רק על ידי הכרה פנימית שערך התורה יקר מפנינים, וכשהאדם חי בתחושה זו, כל שאר הדברים הופכים בעיניו ללא משמעות ביחס לערך התורה, וכך מתמלא בשמחה ושוכח לגמרי את כל טרדותיו.

"לא תמצא התורה, כי אם במפנה לבו מכל דאגותיו"

וכן כתב מרן החתם סופר זצ"ל בדרשות (ז' אדר), שהדרך להגיע לשקידת הלימוד היא על ידי בטחון, וכך שום טירדה לא תטרידנו, וסיים: "ולא תמצא התורה, כי אם במפנה לבו מכל דאגותיו ועסקיו תחילה".

"בלי טרדות אי אפשר להצליח!"

מסופר על רבינו בעל הקהלות יעקב זצ"ל שבא לפניו אברך והתאוון בפניו שאינו יכול ללמוד ומרוב דאגות וטרדות בא לידי עצבות.

ענה לו הסטייפלער זצ"ל: כדי להצליח בלימוד צריך "להתעלם" מכל הצרות, הטרדות, והדאגות של העולם הזה.

עוד הוסיף באוזניו, וסיפר על עצמו: היו לי את כל הנתונים על מנת

להישאר עם הארץ, אם רק הייתי שם לבי אליהם. וכך תיאר לו: תמיד היו לי טרדות בפרנסה, ולפעמים עד כדי דקדוקי עניות, מצב הבריאות לא תמיד היה אצלנו שפיר, ומצער גידול בנים גם זכינו בשפע רב - דע לך שניתן היה לחלק את צער הגידול בנים שלי למאה אנשים, וכן עוד ענינים של צער ועגמת נפש, אך תמיד השתדלתי להתעלם מהכל שלא יטריד אותי, שפכתי שיח לפני קוני שיהיה לטובה, ונעזרתי בביטחון בה' שהכל לטובה, רק על ידי זה הצלחתי בעזרת השם יתברך ללמוד תורה". (פניני רבינו בעל הקהלות יעקב ח"א עמ' יא).

וכך הוה מרגלא בפומיה: "בלי טרדות אי אפשר להצליח, סוד ההצלחה היא בהתגברות על הטרדות".

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל היה אומר בדרשותיו שנשא לציבור, בסידור שלי כתוב: "ותלמוד תורה כנגד כולם", כנראה שבסידור שלכם כתוב "כולם נגד תלמוד תורה" כי על כל דבר מבטלים הנכם את הלימוד, לא ניכר כלל שהדבר החשוב ביותר שלכם הוא לימוד התורה.

איזהו ת"ח? המבטל עסקיו מפני משנתו!

נצטט כמה מאמרי חז"ל בענין. איתא בירושלמי (מסכת מועד קטן פ"ג ה"ז): "אי זהו תלמיד חכם? רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל שהוא מבטל עסקיו מפני משנתו".

ובילקוט שמעוני (שיר השירים רמז תתקצא): "זה דודי וזה רעי" - אמר הקב"ה כל מי שמבטל צרכיו ויושב ועוסק בתורה, זה דודי וזה רעי, ולא עוד אלא כאלו בנה בית המקדש דכתיב בנות ירושלים".

ובמשנה במסכת כריתות (דף טו.) איתא: "אמר רבי עקיבא: שאלתי את רבן גמליאל ואת רבי יהושע באיטליס של עימאום, כשהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל: הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו, מהו? חייב אחת על כולן, או חייב על כל אחת ואחת? אמרו לו: לא שמענו, אבל שמענו: הבא על ה' נשיו נדות בהעלם אחת, שהוא חייב על כל אחת ואחת, ורואין אנו שהדברים ק"ו".

קנין א' א"ב "בתלמוד" _____ יז

יש לשאול לשם מה חשובה הידיעה שרבן גמליאל ורבי יהושע היו באותה עת באיטליס?

ועיין בתוס' ישנים שם שביאר: "להודיע שבחן, שאף על פי שהיו טרודין, היו עוסקין בדברי תורה".

מה בכך שצדיקים רוצים לישב בשלוחה?

על הפסוק בפרשת וישב (בראשית לז, א): "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען", פירש רש"י זצ"ל וז"ל: "ועוד נדרש בו: וישב - ביקש יעקב לישב בשלוחה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוחה, אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוחה בעולם הזה".

שואל הסבא מקלם זצ"ל (אור רש"י פרשת וישב): מה רע בכך שיישב מעט בשלוחה? וכי לא די בכך שיעקב אבינו ע"ה כבר הצטער י"ד שנה בהיותו בישיבת שם ועבר שלא עלה על יצועו, ועשרים שנה בבית לבן הארמי שגם שם שבע לא מעט מרורים, לאחר מכן הפחד מעשיו שבא ועמו ארבע מאות איש להורגו, ויאבק איש עמו, מכירת יוסף, ועוד, ואם כן מה עוול בכך אם רוצה לישב בשלוחה לקראת סוף ימיו?

ותירץ על פי הגמרא בברכות (דף ו:): "אגרא דכלא דוחקא" - כלומר: עיקר קיבול השכר כשמתכנסים שלושים יום קודם הרגל כדי לשמוע הלכות הרגל, הוא עבור מה שעומדים בדוחק!

נראה מזה שמגיע על כך שכר אף יותר מהלימוד ומהשמיעה עצמה, אם כן מובנת אפוא טענת הקב"ה אל יעקב אבינו ע"ה, הרי עבודת ה' למרות הטרדות מקבלים עליה שכר לאין שיעור יותר מעבודת ה' מתוך שלוה, ואם כן למה הינך מבקש לישב בשלוחה?!

הזדמנות חד פעמית!

צריכים לדעת לנצל את ההזדמנות הנקרית לרגלי האדם!

מסופר על הגאון רבי שמואל ברנבוים זצ"ל ראש ישיבת מיר בארצה"ב

יח _____ תורה דיליה

כשעזב יחד עם תלמידי ישיבת מיר את שנחאי שביפן בתום מלחמת העולם השנייה, הם נסעו דרך הים לאמריקה. כשהתקרבו ליבשת "קליפורניה" עברה ספינתם ליד הגשר המפורסם GOLDEN GATE BRIDGE שסימל עבור הנוסעים פליטי המלחמה, את החרות והאושר של אמריקה. הרבה מהם הזדרזו אל הסיפון בכדי שיספיקו לראותו, אומנם הגר"ש ברנבוים זצ"ל היה כל כולו מרוכז בדף גמרא אשר לפניו.

כאשר הפצירו בו איזה אנשים באמרם, "הרי זו הזדמנות חד פעמית להביט מקרוב ב-GOLDEN GATE BRIDGE כיצד הינך מחמיץ אותה"? ענה לעומתם רבינו זצ"ל "הרי זו הזדמנות חד פעמית ללמוד תורה גם בשעה שיש תשוקה לראות את ה-GOLDEN GATE BRIDGE!!!

זאת היא ההשקפה של גדולי התורה ושל כל מי ששואף לגדלות, וזה מה שיש להשריש בלב בעת בואן של הניסיונות: ככול שהטרדה היא גדולה יותר כך גם גודל ההזדמנות לצמוח מהניסיון ולגדול יותר, צריך רק לנצל את ההזדמנות!

כיצד נכתבו ספריהם של הגדולים?

למעשה בהתבוננות מעמיקה בקורות חייהם של גדולי ישראל מגיעים למסקנה, כי ספריהם שמפיהם אנו חיים, נכתבו במסירות נפש מתוך התגברות על כל טירדה וצער.

דוגמאות לכך ניתן לראות בהקדמה של רבינו חיים בן עטר זצ"ל על ספרו אור החיים הקדוש ופרי תואר, וכן במלאכת שלמה על המשניות, כמו כן מפורסמת היא העניות הנוראה שהיה לבעל הקצות החושן זצ"ל, הדברים הגיעו עד כדי כך, שלאחר שהתחתן עם רעייתו, פסקו הרבנים שהוא ימשיך לאכול אצל הוריו והיא תמשיך לאכול אצל הוריה, כי לא היה להם כלום.

למרות הכל הם ישבו ולמדו וכתבו ללא הרף, כך צומחים גדולי תורה!

הגאון רבי חיים קרייזוירט זצ"ל שהיה עילוי ידוע וגאון עצום, התבטא

פעם: כל המסכתות שלמדתי כשרוי הייתי בקושי או עם טרדות למיניהם, הם המסכתות שאותם הנני זוכר בבהירות רבה יותר!

"בשמים רוצים שתלמד למרות עול הפרנסה!"

לסיום נביא סיפור על סנגורם של ישראל, רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל (דרכה של תורה עמוד רנב): במוצאי יום הכיפורים, פנה האדמו"ר רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל, לאחד מחסידיו, ואמר לו: בוא ואגלה את אזניך, על מה התאמצת בתפילותיך ביום הקדוש. הלה הופתע ושאל: האמנם, על מה נסובו תפילותי? נענה הצדיק ואמר:

"בתפילת מעריב, פנית להקב"ה ואמרת: "רבנו של עולם, גלוי וידוע לפניך שהוצאות הבית מסתכמות אצלי בסך אלף רובל לשנה, וסכום זה אתה ברוב טובך ורחמיך ממציא לי בעסקים שונים במשך השנה כולה. לפיכך, אם טוב בעיניך, אני מבקש שתזמין לי את האלף רובל בבת אחת בתחילת השנה, כך שאהיה פטור מטירדות פרנסה, ואוכל להתמסר בישוב הדעת לתורה ולתפילה".

ברם - המשיך רבי לוי יצחק זצ"ל ואמר - בבוקרו של יום הכיפורים, בתפילת שחרית, נמלכת בדעתך, שלמעשה גם אם תרויח את כל הסכום בבת אחת, קיים חשש שמא תתפתה להשקיעו בעסק מסויים, כדי שהמעות לא תהיינה מונחות בטלות. בשל כך העתרת, שבתחילת השנה תרויח חמש מאות רובל, וכעבור מחצית השנה תרויח עוד חמש מאות רובל.

אבל כשהגיעה תפילת נעילה, גברו חששותיך, שמא תעשה עסקים צדדיים בחמש מאות רובל, ושוב תוטרד ולא תוכל לעסוק בישוב הדעת בתורה ובתפילה, לכן בקשת שירחמו עליך מן השמים, ויתנו לך בכל שלושה חדשים, מאתים וחמישים רובל.

אבל - סיים הצדיק זצ"ל - בשמים לא קבלו את תפילותיך, ודחו את בקשותיך. ואמרו שהם רוצים שדוקא מתוך עצם הטירדות, תתגבר ותקבע שיעורים לתורה, ותעסוק בעבודת השי"ת, בכך חשוב יותר בשמים.

כ. תורה דייליה

לומדים אנו מכל זה, כי כאשר עוברת על הלומד תקופה קשה בכל תחום שלא יהיה, יכול הוא לנצל את ההזדמנות וללמוד למרות הקושי, למרות העיכובים, ולמרות המניעות.

כך גדלים בתורה!

